ASCI ACADEMY | AdWise SMART KIDS. SMART CHOICES

मुलांना जाहिराती आणि डिजिटल सामग्री समजून घेण्यास मदत करा

बदलणारे स्वरूप

आजची मुले अशा युगात मोठी होत आहेत जिथे ऑनलाइन दिसणाऱ्या जवळजवळ प्रत्येक गोष्टीत जाहिरात समाविष्ट असते, मग ते ते खेळत असलेले गेम्स असोत किंवा ते पाहत असलेले व्हिडिओ असोत. काही जाहिराती फायदेशीर देखील असू शकतात, जसे की नवीन उत्पादनांची माहिती देणे किंवा मोफत कंटेंटला आधार देणे. परंतु आता त्यांना ओळखणे पूर्वीपेक्षा अधिक कठीण झाले आहे. अनेकदा जाहिराती मनोरंजनामध्ये लपलेल्या असतात किंवा मुलांना विश्वास असलेल्या व्यक्तींना दर्शवतात, जसे की त्यांचे आवडते इन्फ्लुएन्सर किंवा गेम कॅरेक्टर्स.

आमचा उद्देश तुम्हाला असे सोपे मार्ग सांगणे आहे, ज्यामुळे तुम्ही तुमच्या मुलाला, ते पाहत असलेल्या जाहिरातींबद्दल विचारांती निर्णय कसे घ्यावेत हे समजावून सांगण्यास मदत करू शकता. हे नियम बनवण्या बद्दल किंवा मुलांना काय पाहावे आणि काय पाहू नये हे सांगण्या बद्दल नाही. त्याऐवजी, याचा उद्देश मुलांना डिजिटल जग समजून घेण्यास मदत करणे आहे, जेणेकरून ते सुरक्षित आणि समजूतदारपणे स्वतःच्या आवडीनिवडी निवडू शकतील.

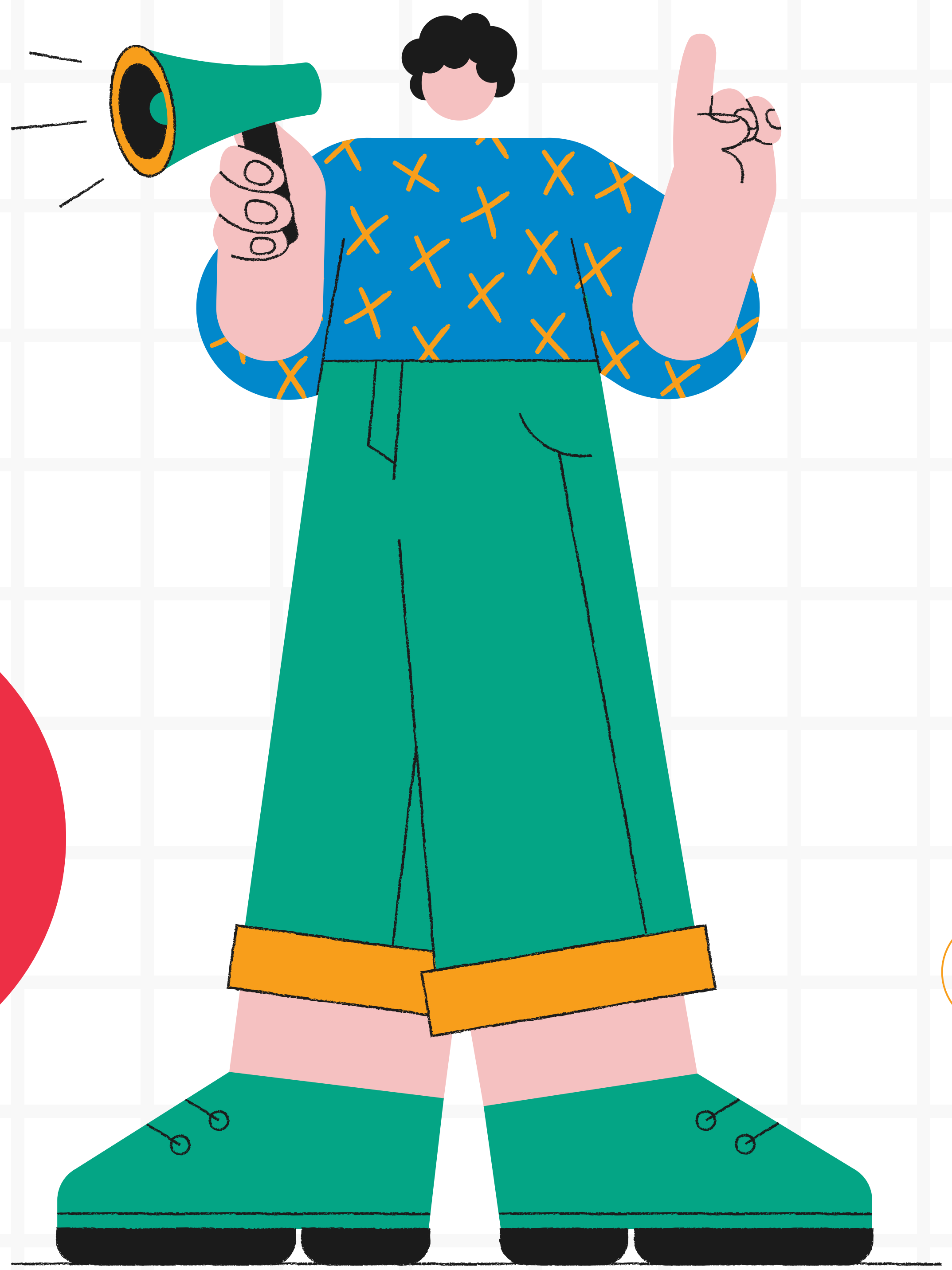

जाहिरात म्हणजे काय?

जाहिरात (Advertisement) हा एक असा संदेश असतो, ज्याचा उद्देश कोणालातरी काहीतरी खरेदी करण्यासाठी, वापरून पाहण्यासाठी (आज़माने) किंवा त्यात रुची घेण्यासाठी (प्रेरित करना) प्रोत्साहन देणे हा असतो.

ही जाहिरात टीव्हीवर दिसणारी अड, सोशल मीडियावरची प्रायोजित पोस्ट (Sponsored Post), एखाद्या गेममधील ऑफर, किंवा शो/चित्रपटाच्या कथानकाचा भाग म्हणूनही दिसू शकते. काही जाहिराती स्पष्टपणे दर्शवल्या जातात — जसे की #ad किंवा paid partnership यांसारख्या टॅगसह — पण काही अत्यंत चलाखीने लपलेल्या असतात.

उदाहरणार्थ, तुमच्या मुलाला आवडणारा यूट्यूबर (YouTuber) एखाद्या खेळण्याची प्रशंसा करू शकतो, पण त्याला ते खेळणे फुकट मिळाले आहे हे सांगणार नाही. तुमच्या मुलाला कोणती गोष्ट जाहिरात आहे आणि कोणती सामान्य सामग्री (Content), हे शिकवणे; हा समजूतदार निर्णय घेण्याच्या दिशेने पहिले पाऊल आहे.

SMART पद्धत

आमच्या शालेय कार्यक्रमात, आम्ही मुलांना जाहिरातींबद्दल विचार करण्यासाठी SMART ही पद्धत वापरायला शिकवतो. तुम्ही देखील घरी हीच पद्धत वापरू शकता, जेव्हा तुम्ही तुमच्या मुलासोबत व्हिडिओ पाहत असाल, गेम खेळत असाल किंवा सोशल मीडियावर स्क्रोल करत असाल.

Spot the Ad (जाहिरात ओळखा): हा कंटेंट काही विकण्याचा प्रयत्न करत आहे का?

Make clear choices (विचारपूर्वक निर्णय घ्या): या जाहिरातीला माझ्याकडून काय करून घ्यायचे आहे किंवा काय विकत घ्यायचे आहे?

Ask questions (प्रश्न विचारा): हा संदेश खरोखर खरा आहे का?

Recognise the tricks(युक्ती ओळखा): लपलेल्या जाहिराती, फसवे ऑफर्स, खोटे दावे किंवा "फक्त आजच!" यांसारख्या जाहिराती लक्ष वेधण्यासाठी बनवलेल्या असतात.

Talk to someone (कोणाशी तरी बोला): क्लिक करण्यापूर्वी, शेअर करण्यापूर्वी किंवा काही खरेदी करण्यापूर्वी आपले आई-वडील, शिक्षक किंवा कोणत्याही विश्वासार्ह मोठ्या व्यक्तीशी बोला.

रोजच्या क्षणांतून जागरूकता वाढवणे

जाहिरात ओळखणे एका कोड्याचे उत्तर शोधण्यासारखे असू शकते. तुम्ही तुमच्या मुलासोबत एखादा व्हिडिओ पाहू शकता आणि मध्येच थांबून विचारू शकता की, "तू सांगू शकतोस का, यात जाहिरात कुठे आहे?" संकेतांकडे लक्ष द्या, जसे की खास ऑफर्स, लोगो, बारीक अक्षरात लिहिलेला मजकूर, किंवा अचानक एखाद्या वस्तूचा (उत्पादनाचा) उल्लेख होणे. जर तुमच्या मुलाला अनबॉक्सिंग व्हिडिओ, इन्फ्लुएंसर रील्स, किंवा गेमिंग स्ट्रीम्स पाहणे आवडत असेल, तर तुम्ही विचारू शकता: "तुला काय वाटते, या गोष्टींबद्दल बोलण्यासाठी यांना पैसे दिले गेले आहेत की त्यांना हा प्रॉडक्ट (उत्पादन) फुकट मिळाला आहे?" "यामुळे यांच्या मतांबद्दल विचार करण्याची तुझी पद्धत बदलते का?" असे प्रश्न मुलांना विचार करण्यास प्रोत्साहित करतात, त्यांना हे न जाणवून देता की तुम्ही त्यांना रागावत आहात किंवा उपदेश करत आहात.

डिजिटल जगात सुरक्षित राहणे

ऑनलाइन जाहिरातींशी संबंधित एक धोका असा आहे की त्या कधीकधी असुरक्षित लिंकवर क्लिक करण्यास किंवा आपली खासगी माहिती (वैयक्तिक माहिती) जास्त प्रमाणात सामायिक (शेअर) करण्यास प्रवृत्त करू शकतात. तुमच्या मुलाने/मुलीने हे लक्षात ठेवावे:

तुमचे नाव, पत्ता, फोन नंबर किंवा फोटो तुमच्या परवानगीशिवाय कधीही कोणासोबतही सामायिक (शेअर) करू नये.

पॉप-अप किंवा संशयास्पद लिंकवर क्लिक करणे टाळा.

जे गेम्स किंवा ॲप्स (Apps) तुमच्या संपर्क (Contacts), ठिकाण (Location) किंवा फोटोंपर्यंत पोहोच (Access) मागतात, त्यांच्यापासून सावध रहा.

हे समजून घ्या की "फ्री" गेम्स अनेकदा पैसे कमावण्यासाठी खेळाडूंना गेममध्येच खरेदी (In-game purchases) करण्यास प्रवृत्त करतात, जसे की अपग्रेड्स, लूट बॉक्स (Loot Box) किंवा अतिरिक्त जीव (Extra Life).

गेममध्ये पैसे खर्च करण्यासाठी स्पष्ट नियम तयार करणे महत्त्वाचे आहे — कधी आणि किती खर्च करणे योग्य आहे. वेळोवेळी या नियमांचा एकत्र पुनर्विचार (Reconsider) करणे देखील उपयुक्त ठरते.

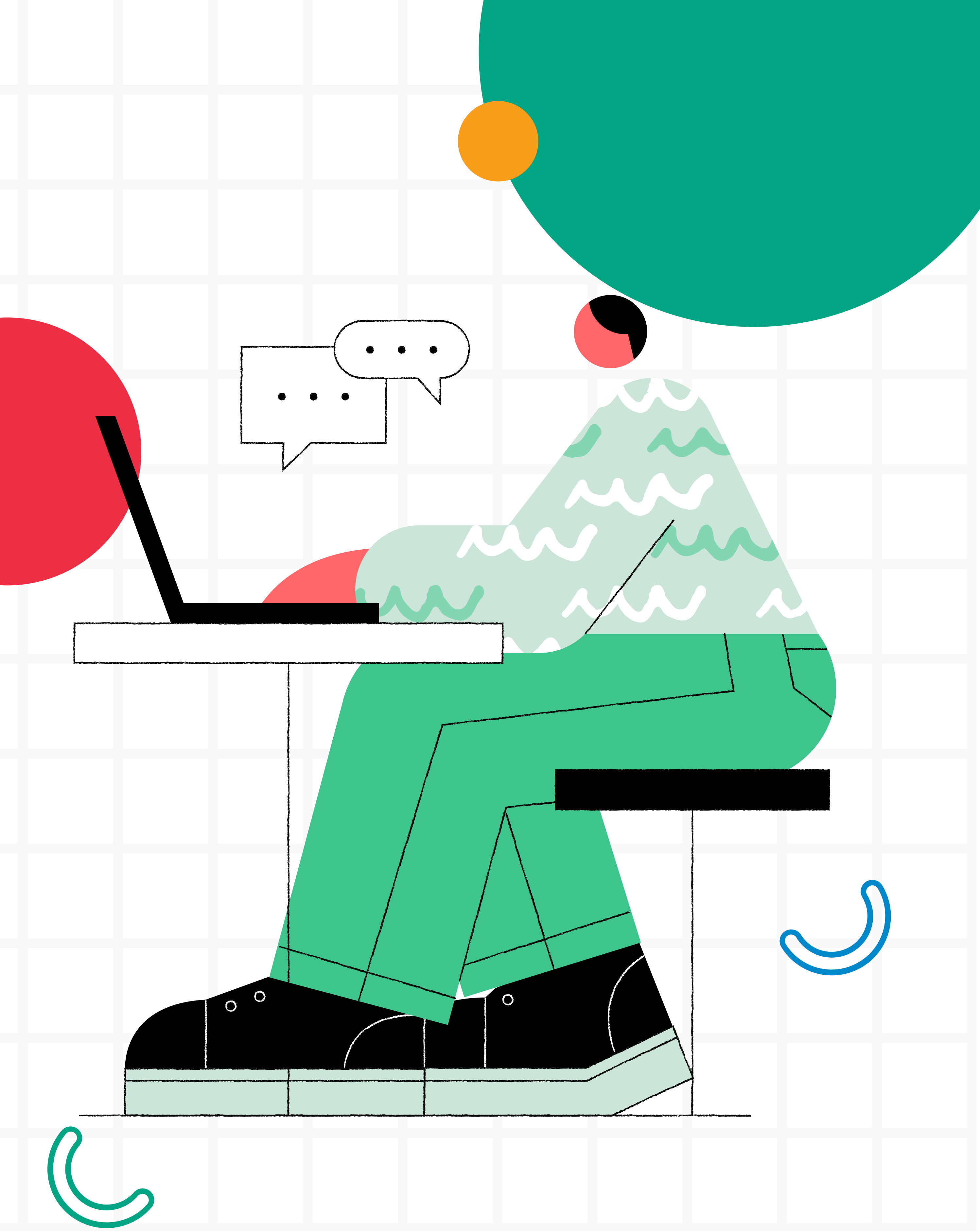

डिजिटल सुरक्षा साधने

येथे काही **प्लॅटफॉर्म नियंत्रणे** (Platform Controls) आहेत जी तुम्ही पाहू शकता:

1. Google Family Link
    - **हे कशासाठी आहे**: तुमचे मूल प्ले स्टोअरवरून (Play Store) जे ॲप्स डाउनलोड करू इच्छिते त्यांना तुम्ही परवानगी देऊ शकता किंवा ब्लॉक करू शकता, स्क्रीन वापरण्याची वेळ मर्यादा सेट करू शकता आणि त्यांचे लोकेशन पाहू शकता
    - **सुरक्षा**: तुम्ही "अनुपयुक्त साइट्स किंवा ॲप्स" ब्लॉक करू शकता आणि "वेबसाइट आणि ब्राउझर निर्बंध" व्यवस्थापित करू शकता
    - **वापर कसा करावा**: तुमच्या फोनवर आणि तुमच्या मुलाच्या डिव्हाइसवर हे ॲप डाउनलोड करा. तुमच्या Google अकाउंटचा वापर करून ते एकमेकांना लिंक करा

डिजिटल सुरक्षा साधने

2. YouTube Kids

- **हे कशासाठी आहे:** हे YouTube चे फिल्टर केलेले आवृत्ती आहे जे मुलांसाठी अधिक मर्यादित आणि कुटुंबासाठी अनुकूल जागा प्रदान करण्यासाठी डिझाइन केलेले आहे

- **सुरक्षा**:तुम्ही तुमच्या मुलाच्या वयानुसार कंटेंट लेव्हल निवडू शकता - प्रीस्कूल मोड (वय ४ आणि त्याखालील), यंगर मोड (वय ५-८), किंवा ओल्डर्स मोड (वय ९-१२). तुम्ही तुमची मुले काय पाहू शकतात ते मंजूर करू शकता आणि व्हिडिओ किंवा संपूर्ण चॅनेल ब्लॉक देखील करू शकता

- **वापर कसा करावा**: सुरुवात करण्यासाठी मोफत ॲप डाउनलोड करा किंवा www.youtubekids.com या वेबसाइटला भेट द्या. स्क्रीन वेळेवर मर्यादा घालण्यासाठी "टाइमर" सेट करणे किंवा "वयानुसार कंटेंट स्तर" निवडणे यासारख्या अंगभूत साधनांचा वापर करा

डिजिटल सुरक्षा साधने

3. **इतर टिप्स:**

- **OTT:** पॅरेंटल लॉक वापरा आणि मुलांसाठी एक स्वतंत्र "Kids" प्रोफाइल तयार करा
- **ॲप परवानग्या तपासा** (Check App Permissions): जे गेम्स किंवा ॲप्स लोकेशन, कॉन्टॅक्ट्स किंवा फोटोंसाठी अनावश्यक प्रवेश (access) मागतात, त्यांबाबत सावध राहा
- **इन-गेम जाहिराती**: बहुतेक "मोफत" गेम इन-गेम जाहिराती आणि खरेदीद्वारे पैसे कमवतात. तुमच्या क्रेडिट कार्डचे किंवा UPI चे तपशील तुमच्या मुलाच्या डिव्हाइसवर जतन (save) केलेले नाहीत याची नेहमी खात्री करा
- **गोपनीयता आणि डेटाचे रक्षण करा** (Protect privacy and data): मुलांना त्यांचे पूर्ण नाव, पत्ता किंवा शाळेचे नाव यासारखी वैयक्तिक माहिती कधीही शेअर न करण्यास शिकवा आणि मजबूत पासवर्ड वापरा
- अपडेट्सचे नियमितपणे पुनरावलोकन करा आणि अधूनमधून मुलांसोबत एकत्र बसून ऑनलाइन व्हिडिओ पहा किंवा गेम्स खेळा

सामान्य प्रश्नांची सोपी उत्तरे

प्रश्न: माझ्या मुलाने/मुलीने पाहिलेल्या ऑनलाइन जाहिरातींबद्दल मला सतर्क राहण्याची गरज का आहे?
उत्तर: अनेक ऑनलाइन जाहिराती तुमच्या मुलाच्या/मुलीच्या आवडत्या कंटेटमध्ये (आशयामध्ये) अशा प्रकारे मिसळून जातात की त्यांना ओळखणे कठीण होते. यामुळे मुले विचार न करता वस्तू खरेदी करू शकतात किंवा चुकीच्या किंवा असुरक्षित असू शकणाऱ्या संदेशांना सामोरे जाऊ शकतात.

प्रश्न: सर्व जाहिराती हानिकारक असतात का?
उत्तर: अजिबात नाही. काही जाहिराती माहिती देणाऱ्या असतात किंवा चांगल्या उद्देशाला पाठिंबा देतात. महत्त्वाची गोष्ट ही आहे की, मुलांना जाहिराती ओळखायला आणि त्यांचे योग्य मूल्यमापन करायला शिकवावे.

प्रश्न: इन्फ्लुएंसरच्या जाहिराती ओळखण्यात मी माझ्या मुलाला/मुलीला कशी मदत करू शकतो/शकते?
उत्तर: त्यांना #ad, Paid Partnership असे लिहिलेले असणे, किंवा एखाद्या प्रॉडक्टचा (उत्पादनाचा) वारंवार उल्लेख केला जाणे यांसारखे संकेत (Signs) शोधण्यासाठी प्रोत्साहित करा. त्यांना समजावून सांगा की जेव्हा एखाद्याला कोणत्याही गोष्टीचा प्रचार (Promote) करण्यासाठी पैसे मिळतात, तेव्हा त्याचे मत किंवा बोलण्याची पद्धत प्रभावित होऊ शकते.

सामान्य प्रश्नांची सोपी उत्तरे

प्रश्न: जाहिरातदार कोणती तंत्रे वापरतात?
उत्तर: ते सामान्यतः मजेदार गाणी, आवडते पात्रे, घाई करण्याचा दबाव ("लवकर करा!"), "मोफत" ऑफर (ज्या पुढे खरेदीसाठी प्रवृत्त करतात), आणि अतिशयोक्तीपूर्ण दावे यांसारख्या तंत्रांचा वापर करतात.

प्रश्न: गेममधील खरेदीबद्दल मी काय करावे?
उत्तर: तुमचे मूल वापरत असलेल्या ॲप्समध्ये कोणतेही पेमेंट तपशील सेव्ह केलेले नाहीत याची खात्री करा. खरेदीबद्दलचे नियम तुम्ही दोघे मिळून ठरवा. त्यांना समजावून सांगा की "मोफत" गेम्स अनेकदा रिवॉर्ड्स (बक्षिसे) किंवा वेळ वाचवणाऱ्या सुविधांच्या माध्यमातून पैसे खर्च करण्यासाठी प्रवृत्त करतात.
प्रश्न: जाहिरातींबद्दलची आमची चर्चा मी अधिक मनोरंजक कशी करू शकतो/शकते?
उत्तर: याला एका खेळासारखे बनवा – "जाहिरात ओळखा!" मुलाला विचारा की त्याला काय वाटते, या जाहिरातीला काय करायचे आहे (कशासाठी प्रवृत्त करायचे आहे), आणि ही जाहिरात संपूर्ण सत्य सांगत आहे की फक्त त्याचा एक भाग.

लक्षात ठेवण्यासारख्या सामान्य जाहिरात युक्त्या

क्लिकबेट शीर्षक
“आत्ताच फोन जिंका!”

लपलेल्या जाहिराती
तुमच्या आवडत्या YouTuber कडून, कोणत्याही प्रकटीकरणाशिवाय (discloser), उत्पादनाचा प्रचार करणे.

गेममधील खरेदी
असे “विनामूल्य” गेम्स जे खेळाडूंना अपग्रेड्स किंवा लूट बॉक्ससारख्या गोष्टींवर पैसे खर्च करण्यास सांगतात.

खोटी घाई/तातडी
“फक्त 2 च शिल्लक आहेत!” किंवा “ऑफर लवकरच संपेल!”

अवास्तव दावे
व्यायाम आणि सकस आहाराशिवाय फक्त 5 दिवसांत 10 किलो वजन कमी करा!”

डिजिटल सुरक्षेची मूलभूत तत्त्वे

- पालकांच्या परवानगीशिवाय आपली वैयक्तिक माहिती (नाव, पत्ता, फोन नंबर, ईमेल) कधीही शेअर करूनका.
- पॉप-अप जाहिरातींवर किंवा संशयास्पद लिंक्सवर क्लिक करणे टाळा.
- तुमचा डेटा मागणारे गेम्स किंवा ॲप्स वापरताना सावध रहा.
- कोणत्याही असुरक्षित किंवा संशयास्पद जाहिरातीबद्दलची माहिती तुमच्या पालकांना किंवा कोणत्याही विश्वासू मोठ्या व्यक्तीला द्या.

पालक म्हणून तुम्ही काय करू शकता

- **सोबत पहा:** तुमच्या मुलासोबत व्हिडिओ पहा किंवा गेम खेळा आणि त्यामध्ये दिसणाऱ्या जाहिराती ओळखून त्यावर संवाद साधा.
- **प्रश्न विचारा:** "तुला खरंच वाटतं का की ही गोष्ट खरी आहे?" किंवा "तुझ्या मते ते तुला हे का दाखवत आहेत?" असे प्रश्न विचारा.
- **नियम ठरवा:** वस्तूंची खरेदी कधी आणि कशी करायची हे एकत्र मिळून निश्चित करा.
- **थांबून विचार करण्याची सवय लावा:** क्लिक करण्यापूर्वी थांबून विचार करण्यासाठी मुलाला प्रोत्साहन द्या.
- **चांगले उदाहरण बना:** तुम्ही जाहिराती पाहून विचारपूर्वक निर्णय कसा घेता हे तुमच्या मुलाला सांगा.

संवादाची सुरुवात करण्याचे सोपे मार्ग

"या व्हिडिओमध्ये तू जाहिरात ओळखू शकतोस का?"

"हा इन्फ्लुएन्सर (Influencer) या उत्पादनाला (Product) का पसंत करतो, असे तुला वाटते?"

"जर एखाद्या गेमने तुझ्याकडून तुझी वैयक्तिक माहिती (Personal Information) विचारली, तर तू काय करशील?"

AdWise

SMART KIDS. SMART CHOICES

मुलांना जाहिराती समजून घ्यायला आणि हुशारीने निवड करायला शिकवा!

INITIATIVE BY

ASCI ACADEMY

SUPPORTED BY

Google

Hindustan Unilever Limited

Mondelēz International SNACKING MADE RIGHT

Nestlé. Good food, Good life